

Весна Голдсворти

ЧУДА ПРИРОДЕ¹

Осећала се готово срећно први пут од ко зна кад. Тог јутра на Лутону пљушта-ла је киша. Овде је све треперило на поподневној врућини. Сунце је личило на огромно жуманце које само што није склизнуло иза хоризонта.

„Рекорд достигнућа нам је никакав”, рекао је Метју. „У потрази за чудима при-роде, хоћу да кажем.”

Није хтела да размишља о чудима која су пропустили.

„Знаш ли да се некада веровало да је носталгија болест тела?”, питала је. „Ле-чили су је пијавицама, или су преписивали опијум. Швајцарски лекари су касније сматрали да се може излечити путовањем у алпске пределе.”

„Ово је супротно од Алпа”, казао је Метју.

Налазили су се на дну огромног преисторијског мора, у срцу такозваног Па-нонског базена. Спазила је ветрењачу и иза ње ред топола, налик на фатаморгану у измаглици.

„Сасвим је могуће да су она крила највиша тачка између нас и Украјине”, ре-кла је.

Очекивала је да је исправи, да помене Карпате, црквени торањ у Сегедину, или нешто подједнако специфично, подједнако прецизно.

„Питам се да ли ће Руси кренути у окупацију док смо овде”, рекао је уместо тога, погледа прикованог на празан пут као да очекује да се на видуку појави тач-каста линија тенкова.

„Морали би да пређу целу Мађарску да би доспели догде”, казала је. „Можда и ћошак Румуније, ако би препречили.”

Није имала обичај да брине о Русима, нити је икада делила Метјуове поли-тичке ставове. Раније је, с времена на време, покушавала да га убеди да промени мишљење. Брегзит и корона ставили су на то тачку: неслога која се крчкала дуго и тихо, пат-позиција, а затим месеци и месеци када се враћао кући у време када је она устајала, изнурен и са дубоким траговима које су му маске усецале на образе као ожиљке од двобоја.

Сви други су се жалили да сувише времена проводе заједно. Метју је или спа-вао или није био ту. С изненађењем је схватила да га сажалева, али да јој не недо-стаје. Открила је да његово одсуство није узрок њене усамљености, тако да он ту усамљеност није могао да излечи.

Осећала је врели дах земље на кожи. Прозор на колима био је отворен па кли-ма-уређај није имао никаквог учинка. Метју је вероватно покушавао да одлучи како да одреагује на њену цигарету.

„Надам се да схваташ...”, почео је.

¹ Прича „Чуда природе”, коју објављујемо у преводу ауторке, писана је на енглеском по наруџби-ни Би-Би-Сија за серију „Кратки радови”. Премијерно је емитована 22. априла 2022. у извођењу Бране Бајић. BBC Radio 4 – Short Works, Natural Wonders.

„Схватам, али ми прија...”, прекинула га је.

„Прија ти шта?”, питао је. „Шта ти прија, Оли?”

„Врућина”, рекла је. „Као кад отвориш рерну. Недостајала ми је.”

Управо у том тренутку музика на радију је престала, а водитељ почео нешто да говори на мађарском. Препознала је имена места, стакато рефрене временске прогнозе, питала се шта је ту имало да се каже. Небо је било сасвим празно. Светлост је на Метјуовој страни имала боју кајсије, на њеној тамно плаветнило шљиве. Када је пред паковање проверила какво их време очекује, видела је непрекинути низ жутих кругова сунца, ред бројева који се приближавају четрдесетом подеоку.

Вртео је дугме на радију, хватајући читав Вавилон различитих језика пре него што се зауставио на звуку меког цеза. Повукла је дим још једном, а онда га издахнула кроз прозор према пољима младог кукуруза чије су се стабљике, не више од њеног кука, низале у бескрај. Пушење је било оправдање. Дозвољавало јој је да скрене поглед.

Ово путовање било је – шта је било? Којим би се изразом најбоље описала супротност пробног разлаза? Падао јој је на памет само клише: кафана последња шанса.

Није на аеродромској трафици затражила паклицу и упаљач зато што је спремавала оправдања. Није поседовала возачку дозволу па је отишла да купи флашу воде док је Метју обављао формалности око изнајмљивања аута.

Из неког разлога спремније се препуштала импулсима на матерњем језику. Пушила је једино у својој земљи и никада пред мужем, до тог поподнева.

Питала се да ли је Метју у праву када је реч о њиховим достигнућима са чудима природе.

Медени месец, сафари на трагу ретких звери које су туристичке агенције звале „Великом петорком”, донео им је само једног бивола. Много више од узалудних вожњи ципом преко танзанијских поља уживала је у призору крупнооких мајмунчића који су им за доручком крадуцкали храну са стола. Није се узбуђивала због лошег резултата. И знала је да воли Метјуа. Док није гледао, понекад би љубила његове пешкире у купатилу, или чарапе које би подигла са пода у шатору.

Много касније путовали су да виде светлости севера, пет дана изнад поларног круга без и једног зеленог одсјаја. Шаблон је већ постао предмет заједничке шале када их је уместо предвиђеног пљуска метеора на Јури сачекао буквални пљусак. По свему осталом био је то одличан одмор. Метју је тек положио специјалистички испит, а виски је био првокласан.

Када су уплатили посматрање китова у водама Нове Скоше, обоје су унапред знали да их неће видети.

„Понестаће нам чуда за пропуштање”, рекао је Метју.

„Допада ми се Канада. Могла бих да живим у Канади”, казала је она.

„Умрла би од носталгије”, одговорио је.

Осетио је то пре него што је она спознала. Није могла ни да претпостави, пре короне, да су јој живот у једном комаду држале буџетне авио-компаније.

Сада су рестрикције смањене на довољно дуго да испланирају одмор и ето их, да чудима пруже још једну шансу, у њеној домовини.

Овога пута било је другачије, не стога што се чудо које су очекивали неће догодити – догађало се увек, што је значило, како је рекао Метју, да га у ствари и не можеш називати чудом – него зато што нико није могао да предвиди када ће се тачно догодити, осим што се знало да се дешава негде средином јуна. Имали су само три дана. Болница њеном мужу није дозвољавала више.

Он је предложио цветање Тисе и истражио све детаље. Она никад није ни чула за то цветање иако је одрасла на шездесетак километара од реке. У току једног јединог поподнева, објаснио јој је, на хиљаде тиских цветова лебди изнад мирних вода реке као да је неко разастрео гигантску мрежу од треперавих латица. На туристичком сајту ројење описују као свадбени лет, та два-три предсмртна сата током којих се инсекти паре.

Свуда у свету ови водени цветови живе само један дан, али овде је, Метју је објаснио, спектакл њиховог парења без премца. Локална врста ефемерида прастара је, а притом, са телом које достиже дванаест центиметара дужине, највећа на свету. Ларве проведу три године у речном муљу. У свом прелепом коначном облику немају уста. Нема времена за храну. Ако видиш њихов плес и замислиш љубавну жељу, она ће се остварити, обећава сајт.

Метју је све то прочитао оним посебним тоном који је она у глави увек видела као у курзиву. Био је на свом терену када је ентомологија у питању, али не и магија. За себе је знала шта треба да пожели: да нађе начина да га опет заволи, можда не онако лудо као у Танзанији, али довољно. Или то, или да нађе начина да га остави.

* * *

Следећег јутра ресторан у хотелу „Ројал” био је празан. Један времешни келнер шушкао је околу, подижући сребрна звона на шведском столу, проверавајући по неколико пута број препржених јаја и кобасица.

„Биће богами врело данас”, рекао би јој сваки пут када се вратила до звона у нади да ће се под њима оваплотити нешто свеже. Чекиње бркова одвајале су му маску од лица као шаторски стубићи.

Пришао је њиховом столу с минијатурном метлицом и сребрним ђубровничћем да почисти мрве око Метјуовог тањира. У хотелу је све указивало на амбиције да се дорасте имену објекта: све, осим хране.

Коначно су дигли руке од доручка и наставили само да седе пијуцкајући кафу. Река не би требало да процвета до послеподнева, ако ће уопште цветати тога дана. Шта им је друго преостало?

Извадила је своју паклицу цигарета. Није било потребе да пита келнера да ли је пушење дозвољено. Импресивне пепељаре украшене монограмом хотела красиле су сваки сто.

„Знаш шта, Оли? Не свиђа ми се та твоја нова навика”, рекао је Метју. „Не треба ни да помињем како...”

„Не треба”, прекинула га је.

„Нећу купити нову паклицу, обећавам”, вратила је разговор у рикверц. То је можда била лаж, а можда и није, није још била сигурна. Он је прихватио обећање као мировну понуду.

„Претпостављам колико си напета”, рекао је. „Ово пролеће је било напорно. Операција би била тешка и без свих ових нових мера. Жао ми је што нисам био уз тебе.”

Келнер је заменио пепелару вештим покретом депароша, иако је у њој лежао тек црвић пепела. С улице су се чули точкови бицикала на калдрми, гласови пролазника који су говорили њеним матерњим језиком.

„Чуди ме да их Енглези зову мајске бубе”, рекла је, „када живе само и једино у јуну.”

* * *

Пут до реке био је празан. Очекивала је колону аутомобила, па чак и аутобусе пуне људи. Шта је ово чудо могло да представља на крају крајева ако нико није хтео да га види, питала се. Онда је помислила да је можда ствар у овој јадној години, овде као и тамо, нимало повољној за туризам.

Испред њих видела је тек усамљеног бициклисту, дечкића високог и мршаваг као да га је Ђакомети извајао. Његове дуге ноге на педалама изгледале су некако геометријски, као да су припадале истом механизму. У левој руци носио је штап за пецање. Са волана на десној страни клатила се канта. У једном трену подсећао је на малолетног Дон Кихота, већ следећем на неку дугоногу мушицу.

„Не би смео да вози овако без кациге”, рекао је Метју када су га сустигли. Окренуо је волан тако да га заобиђе у широком луку. Овде нико не носи кацигу. Волела је ту особину код својих земљака, спремност да судбини пружи шансу.

Дечак ју је погледао док су га претицали, накусио штап за неколико центиметара. Није имао више од четрнаест година. Неколико тренутака касније, када се Метју вратио у траку а дечкић поново појавио у ретровизору, приметила је како се бицикл зањихао, као да га је повукла њихова ваздушна струја. Кола су се кретала сувише споро за тако нешто, Метју је направио превелики лук, али ипак, ето: пад.

Метју је нагло заклочио па истрчао. Она је, потресена, остала да седи неколико тренутака, а онда је и сама изашла и кренула натраг према њима. Дечак се ослонио на штап да стане на ноге. Чинило се да није повређен. Могао је себи да избије око тим чудом, помислила је. Видела је како из канте миле црви.

„Нема проблема”, чула је Метјуа како говори кад им се приближила. То му је био омиљен израз на српском. Дечак је на уснама имао крваву посекотину. Када их је дрхтаво развукао у осмех, угледала је поломљен зуб.

„Извините, молим вас”, рекао јој је на енглеском, напола у болу, напола задовољан чињеницом да су речи изразиле намеравао значење, као да никада раније није имао прилике да их изговори.

* * *

Могао је да нам буде син, размишљала је док је настављала пут према реци сама, пешице, а Метју окретао кола у правцу неке дежурне амбуланте. Дечак је испрва одбио било какву помоћ, а онда је био видно одушевљен Енглезовим инсистирањем. Сео је на предње седиште, притиснуо облогу из кутије прве помоћи на усну, а онда се трзнуо од бола.

Понудила се да пође с њима да преводи, али јој Метју није дозволио да пропусти свадбени плес, а дечак је инсистирао да је његово знање језика довољно.

„У питању је само зеба”, рекао је на енглеском.

Бициклу неће ништа фалити под катанцем, додао је на српском, али за драгоцени штап није био тако сигуран.

Кроз прозор задњег седишта провиривао је вршак док су јој кола нестајала из видокруга.

Ускоро је угледала линију жалосних врба како кривуда кроз поља, знак да се приближава циљу.

Могао је да нам буде син, помислила је поново када је стигла до скретања где се пут спуштао према реци. У препонама ју је с времена на време пробадало док је силазила према води. Знала је да ту није остало ништа што би још могло да је заболи, али би ипак повремено осетила убод, фантомски бол.

Угледала је неколико људи у широком чамцу са равним дном и чула жамор. Река се није померала, а над водом се нешто сјајило и треперило, као да је преко ње бачен чипкасти вео који се, дижући се и падајући, у таласима увијао око чамца и миловао дуге прсте врба. Када би се неко сасвим приближио, тако да ножни прсти дотакну воду, могао би да види парове ефемерида како лете заједно, како се раздвајају, па опет спајају.

Села је на траву, мислила на дечака, на његов сломљени зуб, на Метјуа како му на усну притиска облогу од газе. Онда се сетила свог мужа пре много година, како учи њен језик, како врти касете напред-назад и понавља немогуће гроздове сугласника. Тих раних дана стално је покушавао да комуницира, све док јој нису досадили његови напори, начин на који су успоравали разговор. У то време никако не би признала, али чињеница је да је она, а не он, била та која је сматрала да му није потребно знање њеног језика.

Извадила је паклицу из ташне, запалила цигарету. Размишљала је на тренутак да ли да замисли жељу; питала се да ли ће тиски цветови још бити ту, да ли ће се и даље овако пресијавати и плесати, када Метју коначно стигне да је потражи на обали.